

รายงานการไปราชการ ประชุม/สัมมนา ศึกษา ฝึกอบรม ปฏิบัติการวิจัย ดูงาน ณ ต่างประเทศ
และการไปปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ชื่อ/นามสกุล นางสาวภัทรา ม่วงเพชร.....
- 1.2 ชื่อเรื่อง/หลักสูตร
Community Based Tea Producer in the Greater Mekong Sub-region (GMS).....
สาขาหลัก
สาขาย่อย
สาขาที่เกี่ยวข้อง
เพื่อ ☐ ประชุม/สัมมนา ☐ ศึกษา ☒ ฝึกอบรม ☐ ปฏิบัติการวิจัย
☐ ดูงาน ☐ ไปปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศ
แหล่งผู้ให้ทุน APFNet Kunming Training Center (APFNet - KTC).....
ประเทศที่ไป สาธารณรัฐประชาชนจีน.....
ระหว่างวันที่ 10 - 16 พฤศจิกายน 2568.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ประชุม/สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย และไป ปฏิบัติงานใน
องค์การระหว่างประเทศ

2.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมการปลูกชาอย่างยั่งยืน และเพิ่มพูนทักษะด้านเทคนิคของผู้ผลิตชาในอนุภูมิภาค
กลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)
2. เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ด้านการปลูกชา การจัดการแปลงปลูก การแปรรูป และการพัฒนา
คุณภาพผลิตภัณฑ์

2.2 เนื้อหาการศึกษาดูงาน (โดยย่อ)

- 1) ข้อมูลพื้นฐานของเมืองผู่เอ๋อร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน
เมืองผู่เอ๋อร์ มีพื้นที่ ประมาณ 45,385 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน มี
เทือกเขาสลับซับซ้อน: พื้นที่ภูเขาอยู่ถึงประมาณ 98.3% ของเขตเมือง ความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 376 -
3,306 เมตร มีแม่น้ำสำคัญคือแม่น้ำ Lancang (เมกลา) ไหลผ่านเมืองนี้ เมืองนี้เป็นเมืองเดียวในยูนนานที่มี
ชายแดนติดกับประเทศ เวียดนาม, ลาว และพม่า จำนวนประชากรประมาณ ประมาณ 2,404,954 คน (2020)
เป็นเมืองที่มีชนกลุ่มน้อยจำนวนมากประมาณ 61% ของประชากรเป็นชนกลุ่มน้อย (เช่น ฮานี, ลาหู่, หวา, ไท)
- 2) การปลูกชาในเมืองผู่เอ๋อร์
ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกชา ในเมืองผู่เอ๋อร์ มีประมาณ 2.11 ล้านหมู่ หรือประมาณ 1,407 ตาราง
กิโลเมตร ตามรายงานของรัฐบาลยูนนาน ประกอบด้วย 787.06 ตารางกิโลเมตร เป็นชาป่า-ชาโบราณ 126 ตาราง
กิโลเมตร เป็นชาโบราณแบบปลูก และ 1,291.98 ตารางกิโลเมตร เป็นสวนชายุคใหม่

ความสำคัญทางวัฒนธรรมและเกษตร ระบบเกษตรชาโบราณของผู่เอ๋อร์ (Pu'er Traditional Tea Agroecosystem) ถูกยอมรับว่าเป็นมรดกการเกษตรสำคัญระดับโลก (GIAHS) โดย FAO เพราะมีประวัติการปลูกชาในภูเขาเป็นเวลาหลายร้อยถึงพันปี และระบบการจัดการแปลงชาที่มีความยั่งยืนทางชีวภาพอย่างมาก

ในภูเขา Jingmai Mountains (เขาจิงเหมย) ซึ่งอยู่ในเขต Lancang ของผู่เอ๋อร์ มีชาโบราณ (ancient tea gardens) ที่ได้รับการจัดการแบบดั้งเดิมโดยชุมชนชาชนกลุ่มน้อย เช่น กลุ่มชนชาติ บูลาง (Bulang) ชาวท้องถิ่น (Bulang, Dai, Hani ฯลฯ) ใช้วิธีการจัดการชาที่รักษาสมดุลกับธรรมชาติ: ไม่ตัดไม้ใหญ่ทิ้งมาก, ทิ้งระยะห่างระหว่างต้นชาประมาณ 1.5-7 เมตร เพื่อให้มีแสงและความชื้นพอเหมาะ, และอนุรักษ์ความหลากหลายของพืชในสวนชา (มีชั้นพืชหลายชั้น) การจัดการแบบนี้ช่วยรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ: งานวิจัยพบว่าพื้นที่ชาโบราณแบบดั้งเดิมมีจำนวนสายพันธุ์พืชอื่นๆ และสัตว์สูงกว่าสวนชายุคใหม่แบบปลูกโมโน (monoculture) มาก นอกจากนี้ ทางเศรษฐกิจ ชาโบราณแบบดั้งเดิม (Jingmai) มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงกว่าสวนชาแบบปลูกเชิงเดี่ยว (monoculture) โดยประมาณ ~6.5 เท่าตามการประเมิน (รวมรายได้จากการขายชาและรายได้ท่องเที่ยว)

สายพันธุ์ชาที่นิยมปลูกในเมืองผู่เอ๋อร์

(1) *Camellia sinensis* var. *assamica* เป็นสายพันธุ์หลักของชาผู่เอ๋อร์ มีจุดเด่นคือ ใบหนา ใบใหญ่ เหมาะกับการผลิตชาผู่เอ๋อร์ ทั้งแบบดิบ (sheng) และแบบหมัก (shu)

(2) *Camellia taliensis* เป็นสายพันธุ์ที่อยู่ใกล้เคียงกับ *C. sinensis* และมีการปลูกในยูนนานช่วยให้เกิด “wild tea” มีลักษณะป่า ธรรมชาติ และให้รสชาติที่ต่างจากชา *assamica* แบบปลูกชัดเจน

(3) สายพันธุ์ Zi Ya (Purple Buds) เป็นต้นชาที่ยอดอ่อนมีสีม่วง บางแหล่งถือว่าการกลายพันธุ์ (mutation) ภายในสายพันธุ์ *assamica*

3) การศึกษาดูงาน

(1) พิพิธภัณฑ์ชาผู่เอ๋อร์ (Pu'er Tea Museum) ตั้งอยู่ในเมือง Pu'er City หรือ Simao District มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ได้รวบรวมประวัติศาสตร์ชา เครื่องมือ/อุปกรณ์ดั้งเดิม และวัฒนธรรมชาของภูมิภาคยูนนานและพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการแบ่งพัฒนาการของชาผู่เอ๋อร์ออกเป็น 4 ช่วงเวลา คือยุคเริ่มต้นเรียกว่ายุคตงจิ่ง เริ่มมีบันทึกว่ามีประเพณีการดื่มชา ยุคที่ 2 สมัยราชวงศ์ถัง-ซ่ง มีบันทึกว่ามีการนำชามาจากภูเขาปรังด้วยพริกไทย และชิงแล้วดื่ม ยุคที่ 3 ในสมัยราชวงศ์หมิง ชาจำนวนมากเกิดขึ้นในพื้นที่ของยูนนานหนึ่งในส่วนคือชาผู่เอ๋อร์เริ่มมีการแพร่หลายของการดื่มชา ยุคที่ 4 ชาผู่เอ๋อร์เริ่มมีชื่อเสียง และในปี 1914 มีการค้าขายกับต่างประเทศ สร้างเศรษฐกิจและความรุ่งเรืองให้แก่เมืองผู่เอ๋อร์

(2) Tea Germplasm Resources Nursery ได้เก็บรวบรวมสะสมและอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมต้นชาผู่เอ๋อร์ ตั้งแต่ปี 1983 รวบรวมสายพันธุ์ชาและต้นชาโบราณ/ชาป่าแล้วกว่า 1,270 ตัวอย่าง มีพื้นที่อนุรักษ์รวมกว่า 3,000 ไร่ พร้อมฐานข้อมูลพันธุกรรมกว่า 12,000 รายการ มีการตั้งแหล่งอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ รวมถึงทำวิจัยกว่า 60 โครงการสร้างสวนสาธิตพันธุ์ชา มากกว่า 20 แห่ง พื้นที่กว่า 26,000 ไร่ส่งเสริมพันธุ์ชาคุณภาพดีหลายล้านต้น ช่วยยกระดับผลผลิตและคุณภาพชาในพื้นที่มีผลเชิงเศรษฐกิจเด่นชัด และเป็นฐานสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาชาผู่เอ๋อร์ของมณฑลยูนนาน

(3) การเยี่ยมชมแปลงผลิตชาที่มีการจัดการฟาร์มเป็นฟาร์มอินทรีย์เชิงนิเวศระดับชาติ มีปลูกร่วมกับไม้ยืนต้นกว่า 22 สายพันธุ์ สร้างความหลากหลาย สร้างระบบที่สมบูรณ์ มีการจัดการโรคและแมลงที่สมดุลกันโดยเลี้ยงไก่ในแปลงชาเพื่อให้ไก่กินแมลงศัตรูพืช และมีการปลูกถั่วเหลืองระหว่างแปลงชาเพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดินชา

(4) การเยี่ยมชมโรงงานอุตสาหกรรมชาผู่เออร์ ได้เยี่ยมชมกระบวนการผลิตชา และการเก็บรักษาชาผู่เออร์ การตรวจรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ สี กลิ่น ความชื้น ให้ได้มาตรฐานก่อนจำหน่ายให้ผู้บริโภค

(5) การเยี่ยมชมตลาดชาชา Pu'er International Tea ซึ่งเป็นตลาดรวบรวมชาจากหมู่บ้านต่างๆ ในเมืองผู่เออร์ มีการจัดทำบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงามน่าสนใจ ให้ผู้บริโภคได้เลือกซื้อตามความต้องการ

ส่วนที่ 3 ปัญหา/อุปสรรค

อุปสรรคด้านภาษาเนื่องจากผู้บรรยายใช้ภาษาจีน จึงใช้ล่ามในการแปลภาษาให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ซึ่งบางครั้งผู้แปลอาจไม่เข้าใจเนื้อหาของผู้บรรยายทั้งหมดทำให้เนื้อหาบางส่วนอาจเข้าใจได้ไม่ครบถ้วน

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การเข้าร่วมฝึกอบรมครั้งนี้เป็นโอกาสที่ดีกับบุคลากรของกรมป่าไม้ได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ผ่านการรับฟังบรรยาย การศึกษาดูงาน แลได้แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ด้านวิชาการ เพื่อให้บุคลากรของกรมป่าไม้ ได้พัฒนาองค์ความรู้และยังเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนด้านป่าไม้อีกด้วย จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนบุคลากรของกรมป่าไม้ได้มีโอกาสเข้าร่วมฝึกอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานในลักษณะนี้จัดขึ้นอีก

ลงชื่อ.....ผู้รายงาน

(นางสาวภัทรา ม่วงเพชร)

นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ

ภาพประกอบ

